

Kön, politik och makt

Den diskursiva kampen om tolkningsföreträde: empiriskt
exempel Feministiskt initiativ

Sara Aarnivaara
Alexandra Johansson

Abstract

This essay is a discourse and a feminist theoretical analysis that focuses on the alternative discourse that we consider Feminist Initiative to be constitutive of. Our theoretical stance, with base in Laclau and Mouffes discourse theory, builds on the notion that reality is characterised by conflicts between different competing discursive formations and that the social is an endless struggle over the preferential right of interpretation of meaning. More specifically, the essay focuses on the discursive struggle over the meaning of the term politics. It is our understanding that the dominant perception of politics necessarily excludes other understandings, which can according to Eduards, be explained as a consequence of a patriarchal distribution of power that renders the subordination of certain understandings of politics accordingly. Feminist Initiative, as an alternative discourse, can therefore be perceived as a threat to the dominating discourse of politics, which in order to maintain its preferential right of interpretation seek to illegitimatisate and depoliticise the politics that the alternative discourse represents. As a result, the dominating view of politics that builds upon norms of cooperation, consensus, gender neutrality, competence and public interest, is made evident.

Keywords: politics, feminism, discourse theory, antagonism, Feministiskt initiativ

Antal tecken: 84 882 (med blanksteg).

Innehållsförteckning

1	Inledning	2
1.1	Syfte och frågeställningar	2
1.2	Teori.....	3
1.3	Metod.....	4
1.3.1	Material.....	5
1.3.2	Avgränsningar	5
1.3.3	Författarens roll i forskningsprocessen.....	6
2	Socialkonstruktivism och diskursteori.....	7
2.1	Socialkonstruktivism och kritisk teori.....	7
2.2	Diskursteori	8
2.2.1	Sign och signifier.....	9
2.2.2	Artikulation.....	10
2.3	Politik och det politiska	11
2.3.1	Antagonism.....	12
2.3.2	Hegemoni.....	13
2.3.3	Konflikt och kollektiva identiteter.....	13
3	Feminism och politik.....	15
3.1	Könet som social konstruktion	15
3.2	Allmängiltighet kontra särintresse.....	16
3.3	Den etablerade ordningens gränser.....	17
3.3.1	Kvinnors organisering som motdiskurs.....	18
4	Fi och den diskursiva kampen om tolkningsföretråde	20
4.1	Vad vill Fi?	20
4.2	Kampen om tolkningsföretråde	21
4.2.1	Allmänintresse	23
4.2.2	Konsensus, samarbete och könsneutralitet	25
4.2.3	Kompetens	27
5	Sammanfattande diskussion.....	30
5.1	Frågor för framtida forskning.....	32
6	Referenser	33
6.1	Artiklar.....	34
Bilaga 1	35

1 Inledning

”Nu är det vi, ni och Fi!” Så avslutade Tiina Rosenberg Feministiskt initiativ (Fi) presskonferens den 4 april 2005. Samma dag gick ett pressmeddelande ut om att Fi skulle bilda parti med sikte på riksdagen. Efter detta deklarerande som kan betecknas som en brytpunkt i svensk politisk nutidshistoria har den mediala bevakningen varit intensiv. Publiciteten har dock i stor utsträckning varit negativ och företrädare för partiet har sällan själva fått komma till tals. Partibildningen har kantats av avhopp, kontroverser kring partiets företrädare och den politik man har önskat driva. Dessa kontroverser har media i stor utsträckning byggt vidare på genom att publicera provokativa och även nedlåtande artiklar och rubriker. Fi har i många avseenden framställts som ett hot mot den etablerade politiska ordningen, bl.a. genom deras alternativa organisering, politik och företrädare. Det är i egenskap av detta uppfattade hot som denna typ av organisering utgör i relation till den dominerande synen på politik i Sverige idag som vår uppsats tar avstamp.

1.1 Syfte och frågeställningar

I denna uppsats kommer vi att utgå från ett antagande om att politikens innebörd skapas inom en specifik diskurs där vissa tolkningar av hur politik bör praktiseras och förstås som fenomen får företräde framför alternativa tolkningar och förståelser. Detta får som konsekvens att den dominerande förståelsen blir normerande och att alternativa förståelser ses som avvikande och icke-politiska. Det är denna dominerande förståelse som vi i vår uppsats vill ifrågasätta och utmana och eftersom vi tar vår utgångspunkt i kritisk teori ser vi som vårt huvudsyfte att avtäckas och avslöja de sociala konstruktioner som ligger till grund för den dominerande synen på politik idag. Genom att visa på politikens konstruktiva karaktär vill vi även synliggöra hur denna konstruktion innebär ett maktutövande eftersom en specifik definition av politik får karaktären av sanning och därmed exkluderar andra förståelser.

Vi utgår från en tanke om att Fi utmanar den dominerande diskursen om politik bl.a. genom att de utgår från feministiska principer som organisatorisk grund. Utifrån denna tanke kan Feministiskt initiativ således betraktas som en alternativ diskurs eller en motdiskurs som synliggör de konflikter som uppstår när den dominerande diskursens tolkningsföreträde utmanas. Vårt syfte är således att synliggöra gränserna för den dominerande diskursen om politik genom att analysera en motdiskurs som står för en alternativ syn på politik. Genom denna analys kan vi följaktligen synliggöra gränserna och innebörden för den

dominerande diskursen om politik i Sverige. Våra frågeställningar består av en övergripande frågeställning och tre underfrågor.

Övergripande frågeställning:

- Hur kan motståndet mot Feministiskt initiativ förstås?

Underfrågor

- Hur kan den konflikt som uppstår när den dominerande politikdiskursen utmanas av en motdiskurs förstås?
- Hur kan motståndet mot kvinnors kollektiva organisering, utifrån ett feministiskt och konstruktivistiskt perspektiv, förstås?
- Hur kan den dominerande politikdiskursens tolkningsföretråde och maktutövande synliggöras utifrån en förståelse av Feministiskt initiativ som en politisk motdiskurs?

1.2 Teori

I denna uppsats kommer vi att utgå från ett socialkonstruktivistiskt och kritisk teoretiskt ramverk. Utifrån detta övergripande ramverk kommer vi att fokusera på Ernesto Laclau och Chantal Mouffes diskursteori samt ett feministiskt perspektiv med stöd i Maud Eduards bok *Förbjuden Handling*. Relationen mellan den feministiska teorin och diskursteorin är dock inte oproblematiserad. Den feministiska teoribildningen kan sägas ha öppnat upp för bl.a. diskursteoretiska strömningar inom samhällsvetenskapen genom dess kritik av det positivistiska vetenskapsidealet och sammankopplingen av politik, kunskap och makt (Eldén, 2005:63f). Dock är många feministiska teoretiker kritiska mot diskursanalysens dekonstruktion av subjektet som man menar kan resultera i att subjekt fråntas sin politiska handlingskraft, en handlingskraft som är central inom den feministiska teorin (ibid.).

Fokus för analysen inom diskursteorin är den diskursiva artikulationen, konstituerandet av makt och hur de diskursiva formationerna är uppbyggda. Inom den feministiska teorin ligger fokus snarare på hur denna form av maktutövning och diskursiva artikulation påverkar könsförhållandena i samhället (ibid., s. 65). Det vi har sökt göra i denna uppsats är att kombinera dessa två perspektiv så att vi dels får grepp om den diskursiva verklighet vi lever i genom att ta stöd i Laclau och Mouffes diskursteori, dels med hjälp av Eduards se hur dessa diskurser och den makt och det tolkningsföretråde de ger till specifika samhällsgrupper påverkar feminismen som politiskt projekt.

1.3 Metod

Inom diskursteorin, som kombinerat med feministisk teori kommer att utgöra vår analytiska ram, är de olika metodologiska utgångspunkterna starkt sammanlänkade vilket innebär att teori och metod ofta går in i varandra (Winther-Jørgensen & Phillips, 2000:10). Som en följd av denna problematik har vi urskiljt centrala teoretiska begrepp som vi genom att operationalisera kan använda som konkreta analysverktyg i vår metod.

Den metod vi kommer att använda i vår analys, för att förstå det motstånd som formulerats mot Fi, kommer att ta fasta på några centrala begrepp inom Laclau och Mouffes diskursteori som vi kommer att operationalisera med hjälp av Eduards teoribildning kring kvinnors kollektiva organisering. Laclau och Mouffe gör själva inte några detaljerade empiriska analyser, då fokus snarare ligger på identifikationen av konkreta diskurser som abstrakta storheter (ibid., s. 57). Detta innebär dock inte att deras teori blir oanvändbar ur empiriskt hänseende, utan att man genom ovan nämnda operationalisering kan nyttja centrala teoretiska begrepp som ett redskap i en konkret diskursanalys (ibid.).

Enligt Laclau och Mouffe uppfattas en diskurs som en fixering av vissa begrepps betydelser inom ett visst område. En distinktion görs dock mellan de begrepp som artikulerats inom en specifik diskurs, *moment*, och de begrepp som ännu inte tilldelats mening inom den specifika diskursen, *element*. Elementen är således varje skillnad som ännu inte blivit diskursivt artikulerad och vars innebörd därför är mångtydig (Laclau & Mouffe, 2001:105).

Diskurser söker ständigt omvandla element till moment genom att reducera deras mångtydighet i syfte att skapa struktur och entydighet inom en viss diskurs (Winther-Jørgensen & Phillips, 2000:33). En diskurs etableras således genom att betydelse utkristalliseras kring några *nodalpunkter* vilka är de begrepp som inom en viss diskurs uppnått en privilegierad status och kring vilka andra begrepp ordnas och därigenom får sin betydelse. Inom den diskurs som vi avser undersöka anser vi att politik utgör den nodalpunkt som den liberaldemokratiska diskursen söker knyta andra betydelser (moment) till.

Det vi således ska göra i denna uppsats är att med hjälp av Eduards identifiera de specifika moment som knyts samman med och ger betydelse till begreppet politik se hur den dominerande diskursens tolkningsföretråde och följaktligen maktutövning utövas. Dessa moment identifierar vi som könsneutralitet, kompetens, allmänintresse, samarbete och konsensus. Genom en analys av dessa moment blir det således möjligt att synliggöra gränserna för den dominerande liberala diskursen om politik och hur dess tolkningsföretråde upprätthålls (ibid., s. 34f).

Våra underordnade frågeställningar ska därmed ses som en operationalisering av den mer övergripande frågeställningen vilka syftar till att ge en förståelse av det motstånd som Fi mött. För att besvara vår första underfråga kommer vi ta stöd i Laclau och Mouffes diskursteori vilka tillhandahåller användbara teoretiska begrepp som hjälper oss att skapa en förståelse kring diskurser och kampen om tolkningsföretråde. Vår andra underordnade frågeställning hjälper oss att

identifiera de moment som är centrala för politikdiskursen och kring vilka den diskursiva kampen om tolkningsföreträde förs och därmed också gränserna för politikens innebörd. Den sista frågeställningen kommer att besvaras genom en empirisk analys i vilken artiklar från rikstäckande press analyseras som en del i den dominerande politikdiskursens artikulering av begreppet politik. Genom identifieringen av de element kring vilka en betydelsekamp förs kan vi således synliggöra den dominerande diskursens tolkningsföreträde och maktutövande som består i deras möjlighet att definiera politikens innebörd och gränser.

1.3.1 Material

Vårt material består av tidningsartiklar från rikstäckande dags och kvällspress som utgivits efter det att Fi tillkännagav sig som organisation, dvs från april 2005. För att hitta artiklar har vi använt oss av artikeldatabasen Presstext och tidningarnas egna hemsidor. Vi har begränsat oss till rikstäckande press dels av tids och utrymmesmässiga skäl, dels för att vi anser att den debatt som förs på nationell nivå i stor utsträckning är tongivande för debatten i övrigt. Artiklarna har analyserats som en del av artikuleringen av den dominerande diskursens syn på politik där vi har fokuserat på de moment som identifierats i vår metodologi.

1.3.2 Avgränsningar

Vi har valt att begränsa oss till den motdiskurs som vi anser att Fi representerar och har således inte för avsikt att studera motdiskurser i allmänhet och därmed inte heller ambitionen att kunna generalisera våra resultat som gällande för alla former av motdiskurser. Dock anser vi att våra resultat kan vara vägledande i studier av andra diskurser eftersom det teoretiska ramverket kan appliceras även på andra empiriska exempel som utgör motdiskurser i relation till den dominerande politikdiskursen.

Vi har även valt att begränsa tillämpningen av det poststrukturella och kritiska perspektivet till den diskursteori som Laclau och Mouffe representerar. Denna begränsning är inte gjord på basis av att andra perspektiv inte skulle kunna vara fruktbara för vår analys utan för att en alltför stor teoretisk bredd kan påverka djupet i uppsatsen. Vi anser därmed att vi genom en avvägning mellan djup och bredd uppnått ett balanserat resultat genom att begränsa oss till det specifika diskursteoretiska och feministiska perspektiv som vi har valt.

Vi har även uteslutit specifika diskussioner dels inom det diskursteoretiska ramverket, dels inom det feministiska. Vi har valt att inte gå in på diskussionen om subjektivitet och aktörsskap i någon större utsträckning. Denna diskussion anser vi inte att man enbart ytligt kan avhandla utan att den kräver en mer djupgående analys som inte ryms i denna uppsats.

1.3.3 Författarens roll i forskningsprocessen

Vi anser att en diskussion kring forskarens roll i forskningsprocessen är av betydelse då man som forskare har en avgörande inverkan på såväl val av ämne, teori, metod och de resultat som framkommer i analysen. Författarens egen förförståelse av det som avses studeras påverkar i stor grad också det sätt på vilket man väljer att förhålla sig till och se det som ska studeras. I en diskursanalys ingår alltid en viss grad av tolkning av det material som bearbetas. Tolkning betyder här att innebörden av texter ”måste avvinnas mening”, dvs. att texterna analyseras dels utifrån kontext, dels utifrån författarens position (Bergström & Boréus, 2005:24). En tolkning innebär således alltid till viss del en subjektiv praktik, då den tolkande aldrig kan undfly tidigare erfarenheter och kunskap som påverkar det sätt texten förstås, men samtidigt blir det omöjligt att genomföra en analys utan vissa förförståelser eftersom det är genom dessa som vi bygger upp vår förståelse av fenomen och kan sätta det i relation till annan kunskap.

Utifrån ett diskursanalytiskt perspektiv kan således inga krav på att en ”sanning” ska kunna presenteras finnas. Det som eftersträvas är snarare en förståelse av ett visst skeende eller händelse. Detta behöver dock inte innebära att de slutsatser som dras saknar validitet. Kravet är att forskaren i så stor utsträckning som möjligt ska arbeta för ”största möjliga öppenhet” så att andra forskare ska kunna värdera forskningsresultaten (Esaiasson et al, 2003:23). Genom att stödja upp våra resonemang med citat och genom att vara tydliga i vår beskrivning av vårt val av material och metod anser vi att genomskinligheten i studien ökar och därmed att validiteten i uppsatsen stärks. Utifrån detta resonemang är vår förhoppning inte att kunna tillhandahålla en ”sanning”, som inte bör eller kan ifrågasättas, men dock ett underbyggt resonemang som kan ligga till grund för trovärdigheten i våra resultat.

2 Socialkonstruktivism och diskursteori

Vi kommer i denna uppsats att ta vår utgångspunkt i ett socialkonstruktivistiskt och kritisk teoretiskt ramverk i vilken Ernesto Laclau och Chantal Mouffes diskursteori ingår. Det är också i deras diskursteori som vi tar vår övergripande teoretiska utgångspunkt. Laclau och Mouffes diskursteori utgår från en syn på verkligheten som diskursivt konstruerad och därmed att det sociala är föränderligt (contingent). Den överordnade tankegången är således att ”sociala fenomen aldrig är färdiga eller totala” vilket innebär att betydelser aldrig slutgiltigt kan fixeras. Detta öppnar således upp för en ständig konflikt om fenomenets betydelse (Winther-Jørgensen & Phillips, 2000:31).

2.1 Socialkonstruktivism och kritisk teori

Genom den så kallade språkliga vändningen inom samhällsvetenskapen skapades möjligheter för framväxten av ett konstruktivistiskt perspektiv som ifrågasatte den positivistiska vetenskapens anspråk på objektivitet samt humanismens syn på det autonoma och enhetliga subjektet (Howarth, 2000:1f). Det är ur denna tradition som socialkonstruktivismen vuxit fram. Den ontologiska utgångspunkten inom socialkonstruktivismen är att verkligheten är socialt konstruerad. Utifrån denna ontologi ansluter man sig till den epistemologiska utgångspunkten att även vår kunskap om verkligheten är socialt konstruerad (Alvesson & Deetz, 2000:12f).

Den centrala teoretiska utgångspunkten inom socialkonstruktivismen är därmed det socialas föränderlighet, en utgångspunkt som dock föranlett kritik. Den enligt kritiker benämnda relativistiska ansatsen om att all kunskap och alla sociala identiteter är oförutsägbara och föränderliga anses inte utgöra en tillräckligt trovärdig bas för den teoretiska uppbyggnaden. Den konstruktivistiska ansatsen ses således resultera i att teorin tenderar att sjunka in i en form av ”bottenlöst relativistiskt dunkel” (Howarth, 2000:113). Denna kritik kan dock anses baseras på en missuppfattning om föränderligheten i de sociala relationerna. Trots hävdandet av det socialas föränderlighet så menar man inom socialkonstruktivismen att identiteter och kunskap i konkreta situationer alltid är relativt låsta, dvs. att man i den konkreta situationen har begränsade ramar för vilken identitet man kan anta som individ samt vilka utsagor och vilken kunskap som kan accepteras som meningsfull. Betoningen på identiteters obundenhet ska därmed inte förstås som att regelbundenheter inte existerar utan att de faktiska regelbundenheter som styr våra liv och skapar mening är sociala konstruktioner

som är svårförändrade och i stor utsträckning fixerade (Winther-Jørgensen & Phillips, 2000:10).

Den socialkonstruktivistiska ansatsen kompletteras i denna uppsats med det kritisk teoretiska syftet att avslöja fenomen och visa på dess konstruktiva karaktär. Det vi således vill påvisa är att definitionen av samhällsliga fenomen inte är en neutral process utan en diskursiv praktik som även inbegriper en maktutövning. Dvs. de som har makt att definiera begrepps och därmed diskursers innebörd, har även makt att definiera vad som upplevs vara ”sant” och ”rätt” (Alvesson & Deetz., 2000:13). Fokus för den kritisk teoretiska forskaren är således dels att ”avslöja” dolda strukturer och diskurser som socialt konstruerade, dels att synliggöra hur dessa sker i en kontext där makt och det tolkningsföreträde som följer på denna makt är förhärskande. Detta utgör den centrala teoretiska utgångspunkten i vår uppsats.

2.2 Diskursteori

Enligt Jørgensen och Phillips är en diskurs ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt av världen). Utgångspunkten i diskursteorin är att vårt sätt att tala om världen inte är en neutral avspeglning av vår omvärld, våra identiteter och sociala relationer, utan att språket spelar en aktiv roll i skapandet och förändringen av dessa (Winther-Jørgensen & Phillips, 2000:7). Inom diskursteorin finns det dock olika förståelser av hur diskurser är beskaffade, vad som ingår i diskurserna och därmed relevansen av att dela in sociala praktiker i diskursiva och icke-diskursiva sådana (Howarth, 2000:2ff).

Laclau och Mouffes diskursteori tar sin ontologiska utgångspunkt i att verkligheten byggs upp av konflikter och att varje försök att stabilisera den konfliktfyllda världen genom att låsa definitioner av t.ex. begrepp som politik är ett uttryck för makt (ibid., s. 104).

I Laclau och Mouffes diskursteori görs således ingen åtskillnad mellan diskursiva och icke-diskursiva praktiker, utan allt ses som diskursivt konstruerat. Innebörden av deras diskursbegrepp är således att alla objekt och handlingar är betydelsefulla och att dess betydelse skapas i specifika system av signifikanta skillnader. Själva meningen med eller innebörden av ett begrepp/fenomen, dvs. vad det *är* för oss, är beroende av de specifika system av skillnader eller diskurser som konstituerar dess identitet (ibid., s. 101f). Begrepp definieras därmed genom att avgränsas gentemot något som det inte är, dvs. begreppet ”kvinna” kan enbart förstås i relation till vad det inte är, exempelvis en man (ibid.). Begrepps relationella karaktär och det faktum att deras betydelse enbart kan skapas i ett diskursivt sammanhang är en konsekvens av Laclau och Mouffes syn på att objekt enbart kan erhålla mening inomdiskursivt. Detta påstående har dock gett upphov till mycket kritik då man menar att de förnekar existensen av en utomdiskursiv verklighet. Laclau och Mouffe förnekar dock inte att det kan finnas en verklighet som existerar utomdiskursivt, dock ifrågasätter de möjligheten för dessa objekt att erhålla mening oberoende av de diskurser inom vilka de konstitueras som objekt.

Detta innebär således att konstruerandet av objekt inom en specifik diskurs inte har något att göra med en existerande verklighet utanför vår tankevärld utan att det centrala är att objekt inte kan konstrueras utan diskursiva förutsättningar, dvs. utan ett sammanhang (Howarth, 2000:112).

Även om objekt existerar oberoende av vår tolkning av dem (utomdiskursivt) blir de således meningsfulla först när de artikuleras inom en diskurs och därmed ges ett sammanhang. Denna artikulation är dock beroende av att objekten konstitueras i relation till något annat, dvs. det som objektet inte är.

Begrepp får därmed sin betydelse genom ett system av distinktioner där vissa element har en positiv funktion medan andra får en negativ sådan. Genom att studera en diskurs framkommer således olika aspekter som bygger på olika sätt att se på en viss praktik som exempelvis politik (Bergström & Boréus, 2005:335). Innebörden i den politiska diskursen kan följaktligen inte förstås om den inte sätts i opposition mot de begrepp som den definieras emot. Genom att analysera en given politisk kontext blir det därmed möjligt att se hur mening fixeras genom att olika begrepp ställs i ett konstruerat logiskt utbytesförhållande med varandra. Det blir därmed också möjligt att identifiera en viss diskurs innebörd och säga något om dess gränser, gränser som dock aldrig kan fixeras totalt eftersom den alltid hotas av konkurrens från andra möjliga innebörder av ett begrepp (ibid., s. 337).

Genom att betrakta en motdiskurs kan man således synliggöra den dominerande diskursen eftersom den dominerande innebörden av en diskurs karaktäriseras av det dess innebörd avgränsas gentemot. Denna teoretiska utgångspunkt är central i vår analys av hur politik definieras och avgränsas i ett svenskt sammanhang då vi kan synliggöra att vår förståelse och kunskap om begrepps olika innebörd är beroende av denna differentieringsprocess som i sin tur är uttryck för en maktrelation, samt att vi kan synliggöra de element som är exkluderade genom att visa på vilka som inkluderas.

2.2.1 Sign och signifier

Laclau och Mouffes diskursteori tar således avstamp i en förståelse av det sociala fältet som ett system av betydelsebildningsprocesser som skapas i ett språkligt sammanhang (Winther-Jørgensen & Phillips, 2000:32). Detta språkliga sammanhang tar sin utgångspunkt i Ferdinand Saussures strukturalistiska lingvistik inom vilken synen på språket som socialt konstruerande är central. Laclau och Mouffe har dock utökat denna teoribildning genom att även inkludera maktrelationers betydelse i relation till språket och betydelsebildningar samt ett inkluderande av betydelsers kontingens, dvs. att betydelse är föränderliga och därmed inte slutgiltigt kan fastställas (Hall, 1997:35).

Förståelsen av betydelsebildningsprocessen och de premisser den bygger på utgår från begreppsparet sign och signifier. Begrepp består således dels av en term (signifier) som utgör själva beteckningen på tinget (ex. kvinna), dels av en signified, vilken är vår förståelse av vilket fenomen termen syftar till (tinget i sig själv). Tillsammans skapar dessa ett begrepp som formar vår förståelse av olika ting och möjliggör vår kommunikation av desamma. Dessa begrepp utgörs även

av två nivåer, en denotativ och en konnotativ (ibid., s. 38). På den denotativa eller deskriptiva nivån råder det relativt stor konsensus kring olika termers innebörd, t.ex. att termen kvinna betecknar en person med en specifik anatomi. På den konnotativa nivån får begreppet en mer komplex innebörd då det kopplas samman med uppfattningar, ideologier och normer, dvs. där kvinna och den specifika kropp som sammankopplas med denna term knyts samman med andra innebörder så som irrationalitet och passivitet etc. (ibid., s. 38f). Det är denna process som Laclau och Mouffe avser då de menar att den ständiga betydelsebildningen syftar till att låsa fast och begränsa begrepps betydelse genom att placera dem i en bestämd relation till andra begrepp (Winther-Jørgensen & Phillips, 2000:32). Diskursanalysens syfte är således att belysa hur dessa betydelsebildningsprocesser konstrueras och hur begrepps betydelse fastställs, där vissa fixeringar av betydelse konventionaliseras, dvs. uppfattas som naturliga och därmed inte ifrågasätts (ibid.).

2.2.2 Artikulation

Det intressanta är således att se hur dessa betydelsebildningar faktiskt fixeras, dvs. genom vilken form av process diskursiva formationer skapas. Diskurser konstrueras genom en artikulationsprocess, där artikulation utgör varje praktik som skapar en relation mellan begrepp så att begreppsinnebörden förändras. Således kan man beskriva artikulationer som interventioner i en obestämbart terräng av betydelser, där artikulationerna ständigt griper in och formar betydelsestrukturer på oförutsägbara sätt (ibid., s. 36).

Diskurserna kan således ses som partiella struktureringar i denna obestämbara terräng, en terräng som aldrig fullt ut kan struktureras vilket leder till att det alltid förs en kamp om hur strukturen ska se ut, vilka diskurser som ska härska och vilka betydelser som enskilda begrepp ska tillskrivas (ibid.). Genom artikulationsprocessen konstrueras så kallade nodalpunkter som partiellt fixerar betydelser av begrepp som exempelvis politik och till vilka innebörder (moment) knyts. Denna fixering kan enbart vara partiell eftersom det diskursiva fältet, den oändliga mängd möjligheter begrepp kan inneha, aldrig fullt ut kan inkluderas inom en specifik diskursiv formation. Denna mångtydighet måste dock ignoreras för att en fixering ska äga rum och för att skapa en illusion av entydighet, vilket får till följd att de exkluderade elementen osynliggörs (ibid., s. 34, Howarth 2000:102). De exkluderade elementen, som redogjorts för i vår metodologi är de begrepp som ännu inte artikulerats inom den specifika diskursen. När diskurser konstrueras omvandlas dessa element till moment och ges en innebörd som kontrasteras mot det som utgör dess motsats. Elementens innebörd fixeras således genom att omvandlas till moment genom en diskursiv eller hegemonisk intervention i det diskursiva fältet (Laclau & Mouffe, 2001:105).

På grund av begrepps relationella karaktär kan den diskursiva artikulationen aldrig fullt ut låsa betydelsen av ett specifikt begrepp, begreppet politik kan således aldrig fullt ut artikuleras eftersom de alternativa förståelserna av politik ständigt utgör ett hot om rekonstruktion av begreppets innebörd (Howarth,

2000:103). Oberoende hur framgångsrik en specifik diskursiv artikulering är i domineringen av det diskursiva fältet så kan den aldrig fullt ut artikulera alla möjliga betydelser eftersom det alltid kommer att finnas förståelser mot vilka diskursen i fråga definieras mot (ibid.). Det diskursiva fältet, i vilka dessa förståelser finns, bestämmer därmed diskursens yttre. Men just för att en diskurs alltid konstitueras i förhållande till ett sådant yttre, riskerar den också alltid att undergrävas av detta, dess entydighet kan därmed rubbas av andra begreppsdefinitioner (Winther-Jørgensen & Phillips, 2000:34). Det finns därmed alltid andra betydelser som utövar ”påtryckningar” på den vedertagna innebörden av ett begrepp.

Genom att synliggöra dessa alternativa innebörder kan vi visa på hur den dominerande diskursen om politik skapar sina yttre gränser och att konstruktionen av entydighet innebär ett exkluderande av alternativa innebörder, en exkludering som innebär en maktutövning. Detta synliggörande är en central del av vår uppsats och ett väldigt fruktbart analytiskt verktyg som även Maud Eduards använder sig av, dvs. att synliggöra det dominerande genom att analysera det som exkluderas.

2.3 Politik och det politiska

Hur ser då det samhälle ut som dessa artikulations och differentieringsprocesser har del i att strukturera? Mouffe gör en distinktion mellan det hon betecknar som det politiska (the political) och politik (politics) (Mouffe, 2005:8f). För Mouffe står det politiska för den dimension av antagonism som hon menar är konstitutiv för mänskliga samhällen, dvs. den alltid närvarande möjligheten av konflikter. Politik syftar i sin tur på de praktiker och institutioner genom vilka den ordning skapas som organiserar mänsklig samvaro i kontexten av konflikter som ges av det politiska (Mouffe, 2005:9ff).

Enligt Mouffe finns det en rådande syn om att vi har trätt in i en andra modernitet som innebär att individer har befriats från kollektiva band och därmed erbjuds möjligheten att utforma nya former av identiteter utan att hindras av förlegade sympatier eller band (ibid., s. 1). Konflikter baserade på sympatier med en specifik sak eller kollektiv är något som anses höra till det förflutna och det som ligger framför oss är uppnåendet av konsensus genom dialog. Denna ”postpolitiska” vision som Mouffe kallar det är något som hon söker utmana och som hon anser utgör en felaktig syn på vår samtid, eftersom den osynliggör den konfliktfyllda sociala verklighet vi lever i (ibid., s. 2). Istället menar Mouffe att man måste erkänna den antagonistiska dimension som är konstitutiv för det politiska.

2.3.1 Antagonism

Kritiken mot den konsensusinriktade och rationalistiska liberaldemokratiska modellen är en central aspekt i Mouffes teoretiska utgångspunkter. Istället för att söka uppnå konsensus anser Mouffe att man bör eftersträva skapandet av en offentlig sfär av konkurrens där olika hegemoniska politiska projekt kan konfronteras med varandra, vilket skulle innebära att de antagonistiska relationerna rekonstrueras till en motståndarrelation istället för en fienderelation (ibid., 2005:3). Att eftersträva konsensus inom politiken i ett samhälle där konflikter, antagonism, är en ofrånkomlig aspekt av det sociala livet, leder enbart till ett fördjupande av desamma eftersom konflikter undertrycks.

Varje relation där två objekt eller positioner står i motsats till varandra innebär dock inte att en antagonistisk relation uppstår (Laclau & Mouffe, 2001:123f). Det som ger upphov till en antagonistisk relation är då närvaron av ”den andra” förhindrar ett subjekt från att fullt ut vara sig själv (ibid., s. 125). Om en individs olika identiteter på något sätt kommer i konflikt med varandra och på så sätt förhindrar att subjektet i fråga inte kan förena de subjektspositioner som står i konflikt med varandra uppstår antagonism (Winther-Jørgensen & Phillips, 2000:55). Denna syn på antagonismens ”uppkomst” kan även tillämpas på kollektiva identiteter.

På grund av att subjektsskapet och därmed den uppfattade tillhörigheten till ett kollektiv är godtyckligt på det sätt att identiteten hade kunnat konstrueras på ett annat sätt uppstår den sociala antagonismen till följd av att sociala agenter är oförmögna att förvärva sina identiteter fullt ut. På grund av detta misslyckande att förvärva en enhetlig identitet konstrueras en fiende som görs ansvarig för misslyckandet med att förena skiljda subjektspositioner. Ett exempel på en sådan konflikt inom politiken, som kommer att analyseras mer ingående i följande kapitel, är när kvinnor ska agera som politiska subjekt. På grund av att kvinnor är just ”kvinnor” hindras de av normativa antaganden inom politiken om hur en politiker bör vara vilket kan innebära att det uppstår en antagonistisk relation, dels mellan individens egna subjektspositioner, politiker/kvinna, dels mellan kollektiven kvinnor/män inom politiken. Det som skapar denna antagonistiska relation är således att varje identitet hotas av det som befinner sig utanför den (Howarth, 2000:106).

På detta sätt kan antagonism sägas synliggöra den sociala formationens politiska gränser eftersom den uppenbarar de moment där identiteter inte längre kan stabiliseras eller fixeras i en diskursiv formation utan utmanas av krafter som befinner sig i gränlandet av denna ordning (ibid., s. 105f). I det antagonistiska förhållandet synliggörs således gränserna för den enskilda diskursen på grund av det som diskursen utesluter och att det som hotar dess existens synliggörs (Winther-Jørgensen & Phillips 2000:55).

2.3.2 Hegemoni

Till följd av denna kamp mellan olika kollektiv och den konfliktfyllda verklighet som karaktäriseras av antagonistiska relationer präglas även det sociala av hegemoniska formationer. Samhället kan ses som ett resultat av en serie praktiker som söker skapa ordning i en kontext av föränderlighet där konstruerandet av hegemoniska strukturer är en central aspekt (Mouffe, 2000:21).

En hegemonisk diskurs uppstår genom att politiska praktiker sammankopplar olika identiteter och politiska krafter till ett gemensamt projekt. Olika delar av en diskurs knyts därmed samman i syfte att dominera eller strukturera mening på ett sätt som innebär en fixering av objekts och praktikers identitet på ett specifikt sätt (Howarth, 2000:102). Hegemoni kan således uppfattas som ”en bestämd synpunkts herravälde” (Winther-Jørgensen & Phillips 2000:12).

Ett exempel på ett hegemoniskt projekt är enligt Mouffe den på liberala principer konstruerade konsensusskapande politiken. Detta hegemoniska projekt skapar genom sin politik en homogen sfär där enbart ett perspektiv dominerar och framställs som det rätta. Kritik mot det dominerande perspektivet tolkas som ett avsteg från rationalitet och allmängiltighet eftersom den liberaldemokratiska politiken ses som liktydig med dessa epitet. Skapandet av konsensus omöjliggör således konfrontationen mellan olika hegemoniska projekt och skapar en politisk agenda där ett hegemoniskt perspektiv dominerar och får stå som företrädare för vad som är den rätta och den goda politiken. Det blir således ett skapande av en hegemonisk makt som kan beslöja sin partikularistiska politik bakom en uppfattning om att dess intressen representerar mänsklighetens (Mouffe, 2005:6f). Det är denna hegemoniska formation som denna uppsats syftar till att analysera och synliggöra genom att föra fram den diskurs som exkluderats, dvs. den feministiska diskursen som här får representeras av Fi.

2.3.3 Konflikt och kollektiva identiteter

Genom denna form av exklusion skapas således en uppfattning om att samarbete och konsensus är principer som karaktäriserar dagens politik. Denna diskursiva konstruktion leder även till att de alltid närvarande konflikterna och maktkamperna som baseras på en åtskillnad mellan olika kollektiv osynliggörs, ett osynliggörande som resulterar i att de potentiellt antagonistiska relationerna blossar upp och skapar en situation där få möjligheter finns för överenskommelser eller förståelse. Eftersom sociala konflikter är oundvikliga leder ett osynliggörande av desamma under en slöja av konsensuskapande till ett underbyggande av antagonistiska relationer i samhället.

De kollektiva identiteterna utgör enligt Mouffe en central roll inom politiken, vi kan aldrig komma ifrån konstruerandet av motsatta och möjligt antagonistiska identiteter på grund av identiteters relationella karaktär (ibid., s. 5f). Denna relationella karaktär är en konsekvens av att skapandet av en identitet innefattar etablerandet av en skillnad, en skillnad som ofta konstitueras på basis av en

hierarki, ex man och kvinna. (ibid., s. 15). Skapandet av ett vi sker således alltid i avgränsning gentemot det som uppfattas som ett dem.

Det misstag som således görs inom den liberaldemokratiska politiken är att man genom att osynliggöra skiljelinjerna och uppdelningarna av människor i kollektiva identiteter skapar en grogrund för denna typ av antagonistiska relationer istället för att man samtidigt som man synliggör dessa skiljelinjer kan se möjligheten att konstruera vi/dem relationen på ett sätt som undgår skapandet av en antagonistisk relation. Detta förutsätter dock, enligt Mouffe, att man erkänner kollektiva identiteter som politiska subjekt (ibid., s. 15f).

3 Feminism och politik

För att mer utförligt förstå den dominerande diskursens exkludering och maktutövning och för att förankra denna diskussion i den feministiska teorin kommer vi att ta stöd i Maud Eduards teoretiska utgångspunkter. En central aspekt i Eduards teori är hennes fokusering på styrkan i kvinnors kollektiva organisering och därmed erkännande av kollektiva identiteter som legitima politiska subjekt. På samma sätt som Mouffe kritiserar den rationalistiska och konsensusinriktade politiken kritiserar Eduards den rådande politiska ordningen utifrån dess exkluderande av alternativa politiska projekt med fokus på kvinnlig särorganisering.

Eduards diskuterar i sin bok *Förbjuden handling* hur kvinnors organisering kring kön utifrån den rådande politiska ordningens perspektiv kan upplevas som hotfull. Detta bygger på att kvinnors särorganisering, dvs. organisering i frånvaron av män och utifrån kön, synliggör könsmaksordningen och därmed konflikten mellan män och kvinnor. Genom denna förståelse kan Eduards vara behjälplig i synliggörandet av ”demokratins könspolitiska gränser” för att förstå vilken form av motstånd som motdiskursen möter och vilka konflikter den genererar i relation till den dominerande (könsneutrala) definitionen av politik (Eduards 2002:12).

3.1 Könet som social konstruktion

Feminismens utgångspunkt är att det inte finns någon nivå i våra liv där könet saknar betydelse. Den feministiska politiska teorin utgår därmed från ett konstaterande om att kön inte kan väljas bort och därmed har en avgörande politiskt betydelse. Könets betydelse anses ha både en praktisk och en teoretisk aspekt, varav den förra utgörs av de möjligheter vi har att påverka politiken beroende på könstillhörighet och den senare i vår förståelse av hur politik fungerar (Wendt-Höjer & Åse, 2001:1). Förståelsen av könsmaksordningens grundläggande premiss, dvs. att kvinnor som grupp har mindre politisk makt och inflytande än män som grupp, är central inom feministisk teori. Genom denna ordning upprättas en hierarki mellan könen i vilken kvinnor ständigt underordnas. Trots könsmaksordningens avgörande betydelse för kvinnor och mäns möjligheter och rättigheter bygger det politiska systemet på föreställningen om att medborgare deltar i politiken som maktjämlika och könlösa individer (ibid.). Detta får till följd att kön inte betraktas som en legitim politisk kategori och därmed att könets politiska betydelse osynliggörs (ibid.). När kvinnor väljer att engagera sig politiskt förväntas de således göra detta inom ramen för specifika

”regelverk, normer och institutionella praktiker” som alla utgår från en manlig norm (Eduards 2002:10).

Eduards menar att föreställningar om skillnader mellan könen är så normaliserade att vi har svårt att se och förstå hur starkt de präglar våra uppfattningar (ibid., s. 24). Det som vi uppfattar som naturliga skillnader är således inte nödvändigtvis en reflektion av de verkliga förhållandena. Normer kring kön och könsskillnader är påverkade av andra normer och strukturer som inte endast reglerar våra föreställningar om könsskillnader och könets inneboende karaktär utan även samhällsliga praktiker och således även vårt beteende. Detta är även en central del i Laclau och Mouffes diskursteori, som menar att diskurser inte är begränsade till vår tankevärld, utan att de omfattar alla sociala praktiker (Howarth, 2000:104).

En förståelse av kön som en social konstruktion innebär således att man utgår från att manligt/maskulint och kvinnligt/feminint är konstruerade föreställningar (Eduards, 2002:9). Identiteter är således inte givna utan fixeringen av identiteter sker i ett diskursivt sammanhang där specifika innebörder knyts samman och bildar en uppfattad enhetlig och given identitet (Mouffe, 1993:75). Detta får även relevans i relation till politik. Eftersom tolkningen av könsolikheter och det värde vi tillskriver dem är både socialt och politiskt betingad borde således dessa tolkningar utgöra en politisk fråga (Eduards, 2002:41). Eduards menar att kvinnors underordning och mäns överordning därmed inte kan rättfärdigas med hänvisning till att vi är olika, utan att dessa skillnader måste sättas i ett sammanhang där makt och kontroll är centralt (ibid., s. 45).

3.2 Allmängiltighet kontra särintresse

I dag väljer kvinnor andra organisationsformer och andra sätt att påverka än de traditionella, samtidigt som de organiserar sig över både ideologiska och organisatoriska gränser i större utsträckning (Eduards, 2002:29f). Detta kan, enligt Eduards, ses som en konsekvens av att kvinnor känner ett missnöje med den parlamentariska demokratins sätt att fungera, med andra ord ett missnöje med den dominerande politikdiskursen som inte lämnar utrymme för de krav som kvinnor ställer (ibid.).

Inom den ”traditionella politiken” ses män som könlösa företrädare för en form av allmänintresse medan kvinnor ständigt betecknas som avvikande, annorlunda och mindre politiska än män. Politik och demokrati betraktas generellt sett som könsneutrala verksamheter som ”bekönsas” först när kvinnor träder in i den politiska sfären. En konflikt uppstår därmed mellan det som ses som allmängiltigt, den traditionella ”manliga” politiken, och det specifika, den politik som kvinnor anses företräda då de träder in i politiken som kollektiv. På grund av att kvinnors kollektiva organisering tolkas som ett särintresse tillåts kön enbart komma till uttryck som en fråga och inte som en politisk dimension, vilket osynliggör den grundläggande samhällsliga makt- och intressekonflikt som baseras på kön bakom en fasad av ”könsneutralitet” (Eduards, 2002:39).

På grund av denna exkludering kan kvinnors närvaro i politiken med Eduards ord betecknas som en balansakt mellan de specifika krav som de ställer genom sin politik och kraven att legitimera den förda politiken genom att visa dess relevans och legitimitet i relation till den dominerande politikdiskursen. Bevisbördan för kvinnors kompetens, legitimiteten i deras politiska krav, ligger på kvinnorna och det är utifrån den dominerande synen på politik kvinnor måste agera (ibid.). Denna marginalisering av könskonflikten kan tolkas som att den konsensusbaserade politikens främsta mål är att osynliggöra konflikter i samhället som annars skulle kunna synliggöra den rådande ordningens exkludering av specifika samhällsgrupper och deras politiska krav.

Konflikter uppstår således när kvinnor organiserar sig och bedriver politik på ett sätt som inte överensstämmer med de normer, värden och principer som den dominerande politikdiskursen ställer upp vilket leder till att en antagonistisk relation uppstår som synliggör konfliktytorna och den rådande ordningens gränser och exkluderande (ibid.).

En annan för denna uppsats fruktbar analytisk vändning, som Eduards gör, är att genom att utgå från en kvinnlig norm, istället för en manlig, synliggör politikens (manliga) partikularism. Denna analytiska vändning är även central i vår mer övergripande teoretiska analys då vi använder en motdiskurs för att synliggöra den dominerande diskursens gränser och säregenhet.

Genom att utgå från kvinnor som norm synliggörs politikens och mäns "särintressen". Generellt sett ses det som män gör och säger inom politiken som det "normala" och det "riktiga", vilket är en konsekvens av att de har haft makt att definiera hur politik bör bedrivas. Genom att vända på resonemanget kan man således framställa män som försvarare av den rådande ordningen och kvinnor som en motrörelse (ibid., s. 38). Det centrala i detta omvända resonemang är därmed att det möjliggör framställandet av män som annorlunda och att de kan tillskrivas kännetecknen som en grupp (ibid.).

Det som blir tydligt är således att fokuseringen på könsneutralitet inom politiken inte innebär frihet från kön eller gruppindelningar utan snarare att den manliga normen, samtidigt som den osynliggörs, kvarstår som den måttstock gentemot vilken kvinnor ständigt mäts emot (ibid., s. 106f). Genom att organisera sig kring feministiska principer synliggörs således könskonflikten vilket leder till att den antagonistiska relationen mellan könen aktualiseras och blottläggs.

3.3 Den etablerade ordningens gränser

I boken *Förbjuden handling* frågar sig Eduards dels varför kvinnors särorganiserade krav möter ett så starkt motstånd, dels vad det är i kvinnors kollektiva handlande som uppfattas som så utmanande och hur motståndet kan tolkas. Dvs. vilka värden och principer är det som försvaras? (ibid., s. 9). Frågan är således vilken form av motstånd den dominerande politikdiskursen uppmanar och bygger på när den konfronteras av en alternativ diskurs om politikens innebörd och praktik. Utifrån vår teoretiska ram är motståndet en konsekvens av

den dominerande diskursens maktutövande som i relation till den alternativa diskursens försök att utmana detta tolkningsföreträde, söker skapa mening och ordning kring vad politik bör innebära.

Det är således hur den etablerade demokratin försvarare bemöter kvinnors organisering och den utmaning denna alternativa organisering utgör i relation till den etablerade demokratiska politiken i Sverige idag som är av intresse.

Den centrala tes som Eduards utgår från i sin bok och som är högst relevant för denna uppsats är att hon menar att kvinnorörelsen genom att organisera sig kring feministiska krav inte bara synliggör sin egen politik utan att denna form av organisering även synliggör ”den bestående demokratiska ordningens grundprinciper, räckvidd och benägenhet att förändras” (ibid., s. 11). Enligt Eduards befinner sig kvinnors organisering i ett gränsland mellan det som anses som god demokrati/politik eller inte eftersom denna typ av organisering använder sig av nya former av politiska praktiker som ännu inte anses vara politiskt legitima enligt den rådande synen på politik (ibid.). Det Eduards syftar till att göra i sin bok är således att ”ringa in den politiskt-kulturella koden kring vad som är legitimt och accepterat respektive ‘förbjudet’ i termer av kön, makt och demokrati” (ibid.).

3.3.1 Kvinnors organisering som motdiskurs

Eduards menar att det inom den etablerade demokratin ständigt pågår en omformulering eller rekonstruktion av politik som betraktas som irrelevant, obekvämt och hotfull (ibid., s. 65). Medvetna eller omedvetna gränser dras av politiker mellan vad som är normalt och onormalt i politiken. Detta får till följd att tolkningar av sociala problem i termer av kunskap och kompetens föredras framför tolkningar i termer av makt och intresse (ibid.). Detta kan ses som en konsekvens av det överflöd av mening som enligt Mouffe alltid existerar i det diskursiva fältet. Genom att fixera innebörden av politik söker man således osynliggöra de intressen som den etablerade politiken företräder i ett försök att dölja de specifika makt- och intressestrukturer som ligger till grund för dess fixering. Kvinnors kollektiva organisering på basis av feministiska principer utgör därför en utmaning och ett hot mot den etablerade definitionen av politik och därmed fyller utpekandet av denna typ av organisering som partisk och opolitisk funktionen av att söka kvarhålla tolkningsföreträdet.

För att kunna ringa in den dominerande diskursens politiska gränser tar Eduards sin utgångspunkt i den motdiskurs som hon menar att kvinnorörelsen utgör och det är i kvinnors syn på hur gränser sätts, om hur organiserade krav i relation till kön och makt blir bemötta i svensk politik som hon tar avstamp. Eduards menar att en central aspekt i kampen mellan de olika diskurserna om handlingsutrymme är att kön förnekas som en politisk dimension. Detta får till följd att de motsättningar som finns mellan kvinnor/kvinnligt samt män/manligt reduceras till något hanterbart och okontroversiellt. När den organisatoriska principen kretsar kring kön uppfattas detta således som en utmaning av det politiska etablissemanget och de dominerande föreställningar som råder kring

vilka principer man får bedriva politik utifrån (ibid., s. 13). Dessa föreställningar är dock del i en samhällelig konstruktion vilket innebär att gränsdragningen mellan politiskt och icke-politiskt inte går att härleda till en essentiell förståelse av politik, utan är en gräns som fixerats inom en specifik diskurs.

Dessa gränser kan således, enligt Eduards, synliggöras genom att man studerar hur kvinnors kollektiva handlande uppfattas. Desto tydligare motståndet formuleras desto lättare kan man synliggöra de demokratiska principer som försvaras (ibid.). Dessa principer menar vi att man kan definiera som de moment som den dominerande diskursen artikulerat. Vi anser, utifrån Eduards teoretiska analys, att dessa moment kan preciseras till *samarbete*, *könsneutralitet*, *allmänintresse*, *konsensus och kompetens*, vilka tillsammans bildar en förståelse av vad politik innebär.

4 Fi och den diskursiva kampen om tolkningsföreträde

Den form av politisk organisering som Eduards använder som utgångspunkt för sin analys är främst kvinnors särorganisering, en separatistisk organisering som centreras kring feministiska principer. Fi har ofta betecknas med epitetet kvinnoparti vilket underförstått innebär en form av separatistisk organisering, dock betecknar Fi sig själva som ett feministiskt parti där organiseringen baseras på den feministiska analysen och inte på könstillhörigheten. Den centrala metodologiska utgångspunkten i denna uppsats är dock att framställningen av ett specifikt politiskt projekt inte nödvändigtvis är i överensstämmelse med dess faktiska innebörd utan baseras på tolkningar utifrån kön, politik och makt. Det är således inte Fi:s egen upplevelse av partiet som är centralt i vår uppsats, utan snarare hur partiet uppfattas och bemöts av den dominerande politikdiskursen. Inom denna diskurs har Fi framställts som ett kvinnoparti, en framställning som är genomgående i majoriteten av vårt empiriska material. Vi anser således att det motstånd som Eduards synliggör mot kvinnors särorganisering även kan tillämpas på Fi.

Följaktligen ska Eduards teoretiska ramverk ses, dels som en förankring av ett feministiskt perspektiv, dels som en operationalisering av det övergripande teoretiska ramverket och dess begreppsapparat som utgörs av Laclau och Mouffes diskursteori. För att möjliggöra en empirisk analys av Fi krävs en operationalisering av denna begreppsapparat varför vi tagit stöd i Eduards teori då vi anser att den erbjuder de teoretiska verktyg som möjliggör vår empiriska analys.

4.1 Vad vill Fi?

Trots att det är den dominerande diskursens tolkning av Fi:s politik som är fokus för vår analys anser vi att det är relevant att kort redogöra för vad Fi:s politik, med deras egna ord, står för. Detta för att illustrera diskrepansen mellan Fi:s syn på sin politik och den dominerande politikdiskursens framställning av densamma.

Fi:s politik bygger på en kollektivistisk princip med utgångspunkt i kvinnors gemensamma erfarenheter av den patriarkala maktordningen, en ordning inom vilken kvinnor som grupp underordnas och fråntas handlingsutrymme (Plattform för Feministiskt initiativ). Fi anser att den svenska politiken bygger på föreställningar om samförstånd, en föreställning som de menar är missriktad på

grund av att kvinnors underordning beror av mäns överordning och att män därför måste avstå från privilegier för att kvinnors villkor ska kunna förbättras (ibid.).

Deras syfte kan således preciseras till ett försök att göra kön till en legitim politisk dimension där könsmaktsordningen fungerar som grundläggande organiserande politisk princip. Denna princip kan anses utmana den hierarkiska och snäva form av politik som karakteriserar dagens dominerande syn på politik vilket således skapar en antagonistisk relation mellan Fi:s politik som en alternativ diskurs och den dominerande politikdiskursen. Bedrivandet av politik med bas i en feministisk analys uppfattas därmed som oförenligt med förmågan att bedriva en allmän och övergripande politik och Fi får därmed representera ett särintresse som placeras i periferin av det som uppfattas som politiskt legitimt.

Genom att studera kvinnors gemensamma handlingar samt hur de tolkas och bemöts erhålls, enligt Eduards, en bild av hur gränser sätts och utmanas (Eduards 2002:13). Denna utgångspunkt är oss behjälplig när vi identifierar de moment som den dominerande diskursen genom sin position och tolkningsföreträdare försöker fixera och försvara. Utifrån detta blir det också möjligt att genom att studera hur Fi bemötts i svensk press synliggöra de principer som tydliggör gränserna för den dominerande politikdiskursen, dvs. könsneutralitet, allmänintresse, kompetens, samarbete och konsensus. Fi kan därmed gentemot denna dominerande politikdiskurs anses representera en motdiskurs som genom utmanandet av de rådande föreställningarna om politik synliggör de maktutövningmekanismer som har sin grund i könsmaktsordningen, en ordning som även genomsyrar den dominerande politikdiskursen (ibid., s. 12).

4.2 Kampen om tolkningsföreträdare

I den mediala debatt som förts sedan Fi deklarerade sin partibildning har kritiken mot Fi varit omfattande. Medieföretaget Observer har för DN:s räkning genomfört en analys av hur Fi har mottagits i media under perioden december 2004 till september 2005. Analysen har fokuserat dels på den andel av publiciteten som har varit negativ, dels i vilken utsträckning företrädare för olika partier själva har fått komma till tals. Resultaten visar att Fi har fått en större andel negativ publicitet, 29 procent, till skillnad från de andra partierna som befinner sig inom intervallet 8-25 procent. Fi har även i mindre utsträckning än andra partier själva fått möjlighet att uttala sig i media där Fi ligger på 50 procent medan andra partier fått uttala sig i runt 70 procent av fallen (Jämförelse Feministiskt Initiativ - Junilistan, Observers politikbarometer). Denna undersökning kan således exemplifiera hur den mediala bevakningen av Fi i stor utsträckning varit kritisk och negativ.

När kvinnor väljer att organisera sig kring feministiska principer utmanar de gränserna för vad som anses vara politiskt legitimt och bryter på så vis de dominerande föreställningarna om hur kvinnor bör bedriva politik, dvs. en konsensusbaserad politik i gemenskap med män (Eduards, 2002:150ff). Genom denna utmaning synliggörs den dominerande manliga normen som dagens politik bygger på och det är också i detta synliggörande som man kan finna kärnan till det

motstånd kvinnlig organisering utifrån feministiska principer möter. När kvinnor väljer att organisera sig som grupp bryter de mot ”benämndet av kvinnor som oförmögna att handla” (ibid., s. 150f) vilket leder till att den binära uppdelningen av könen blottläggs och det självklara framträder, nämligen att ”män är lika avvikande från kvinnor som kvinnor är från män” (ibid., s. 37). Det motstånd som Fi bemötts med kan således förstås utifrån den dominerande politikdiskursens vilja att bibehålla ”status quo”, en fixering av politikens betydelse, så att dess privilegier inte synliggörs (ibid., s. 154).

Just detta motstånd mot att inordna sig under de praktiker, normer och regler som används för att legitimera den rådande politikdiskursen är den främsta anledningen till att Fi bemöts med det motstånd som vi kan observera. De bryter mot traditionella föreställningar om hur ett politiskt parti ska bedriva sin politik och representerar således ett nytt sätt att tänka kring det partipolitiska. Detta tolkas dock i stor utsträckning på följande sätt:

”Fi ’ställer krav utifrån en feministisk analys’ och ’kraven riktas mot patriarkatet’. Alldeles utmärkt, men vilka krav? Svar: Fi har inte ett enda krav, inte ett ynka politiskt förslag. Allt de har är en feministisk analys.” (”Drag under pumpsen”, 2005).

Ovanstående citat belyser det faktum att feminismen inte ses som tillräckligt allmängiltig och omfattande för att kunna stå på egna ben utan man anser som följande skribent uttrycker det att: ”feminismen måste gå i koalition med andra ideologier om den ska överleva som partipolitiskt projekt” (Hultman, 2005). I anslutning till denna grundläggande brist som man anser att Fi:s politiska grund utgör menar man även att de inte tar ansvar för sin politik, att de döljer centrala politiska frågor. I en artikel från Expressen skrivs att:

”Om man ska tolka Sofia Karlsson rätt menar hon i sin artikel att organisationen egentligen inte har några åsikter [...]. Partidemokrati i all ära, men det är väl knappast så att man startar ett parti som kan stå för vad som helst” (Söderqvist, 2005a).

Det som uttrycks är således att om man avviker från den traditionella formen för partibildning med ett klart utarbetat politiskt program inte kan skapa en legitim grund för sin politik, vilket leder till att Fi:s partibildning ses som ett misslyckande.

Detta misslyckande med att leva upp till det partipolitiska, ”underförstått könsneutrala och demokratiska, regelsystemet” (Eduards, 2002:70) uttrycks i artikeln ”Blodiga näsor och falska erbjudanden” där Fi likställs med en lobbyorganisation som ”enivetet kan hålla fast vid sin fråga och bortse ifrån alla andra”. Man menar att detta inte är ett alternativ för ett politiskt parti, ett erbjudande om att bara föra fram ett budskap till makten i en enda fråga ses som en bluff (Ledare, DN, 2005).

”Liksom Ny demokrati för fjorton år sedan försöker Feministiskt initiativ [...] i dag undvika regeringsfrågan. Men ett parti kan inte bara sända budskap till makten” (ibid.).

När Fi:s politik väl står i centrum tenderar fokus att ligga på de politiska krav som betraktas som kontroversiella och därmed framställs förslagen och Fi som löjliga eller extrema, epitet som genomgående tycks tillskrivas Fi. Bland de förslag som fått mycket uppmärksamhet finns Fi:s förslag på en könsneutral samlevnadsbalk och förslaget om en könsneutral namnlag. Fi:s förslag om en "samlevnadsbalk" har framställts som att Fi vill avskaffa äktenskapet (Eriksson & Olsson, 2005) och har därmed bemötts med stor skepsis och ogillande. Dock var inte Fi först med att föreslå denna omarbetning av äktenskapsbalken, redan för fem år sedan lanserades denna idé av folkpartisten Eva Svendén utan att förslaget föranledde en sådan kritikstorm och upprörda känslor som Fi har bemötts med (Johansson, 2005). Häftiga reaktioner och förlöjliganden följde även på förslaget om en könsneutral namnlag. I artikeln "Ny demokraFi" skrivs om förslaget att "män ska heta Sara och kvinnor Nisse bidrar till stollefaktorn" (Fredriksson, 2005). Detta är i linje med övriga artiklar som tagit upp förslaget där ett förlöjligande av både kravet och kravställarna ligger i fokus (se bl. a. Abrahamsson, 2005a). Dock har även i detta fall liknande förslag förts fram tidigare av bland andra Madeleine Leijonhufvud, professor i juridik, men som med det tidigare förslaget är det när Fi ställer kraven som de kraftiga motreaktionerna kan observeras (Hamrud, 2005).

Vid en närmare analys framgår det således att det i grunden inte är de politiska frågor man för upp på agendan som är kontroversiella utan snarare att det är de som står bakom kraven som föranleder kritik och som avgör om kraven ses som legitima. Att kvinnor enas och gemensamt framför vissa krav upplevs därmed som hotfullt medan en enskild kvinna i framförandet av samma krav inte upplevs som ett hot då hon agerar inom ramen för vad som anses politiskt legitimt (Eduards, 2002:76f). Det är således den organisatoriska principen, feminismen, som utgör provokationen eftersom sakfrågorna tycks vara relativt oproblematiske så länge initiativen kommer från företrädare för den rådande ordningen (ibid., s. 77).

4.2.1 Allmänintresse

Den dominerande diskursen om politik reglerar genom sitt tolkningsföreträde vad som anses ingå i den liberala demokratin, dvs. vilken typ av politik som får bedrivas samt vem som får stå för tolkningen av begreppet. En kritik som riktats mot Fi är att de inte anses kunna företräda en allmän övergripande politik, varför de inte ses som legitima politiska representanter. Istället ses partiet representera ett särintresse och en politik som endast kan anses relevant och engagerande för specifika samhällsgrupper. Den mediala bevakningen har fokuserat sin kritik kring två aspekter i relation till principen om allmänintresse inom politiken, dels Fi:s ovilja att inplaceras i en höger-vänster skala, dels deras oförmåga att representera kvinnor på bred front då de anses ha gett för stort utrymme för HBT-frågor.

Det som inom den dominerande politikdiskursen betraktas som normalt är att politiska partier ideologiskt sett ska vara möjliga att placeras längs en höger-

vänsterskala. Det faktum att Fi avstått från att definiera sin plats på skalan har lett till omfattande kritik och ett ifrågasättande av deras politiska legitimitet. I DN publicerades en artikel i vilken man anser

”att hävda[ndet] att höger-vänsterskalan är förlegad och saknar relevans för en feministisk politik är att säga att utformningen av den ekonomiska politiken, välfärdspolitiken, arbetsmarknadspolitiken och familjepolitiken är oväsentlig för kvinnor” (Hoffman & Burman, 2005).

Fi:s ideologiska ovilja beskrivs även som ”ett spel för gallerierna” då man menar att de till slut ändå kommer att placera sig själva på vänsterkanten av den politiska skalan (Larsson, 2005). Denna ideologiska position förmedlas i flera artiklar som menar att det i slutändan ändå kommer att vara ett vänsterfeministiskt parti (Johansson, 2005). Höger-vänsterfrågan har också bemötts med förlöjligande vilket exemplifieras i en artikel i Expressen där Maria Söderqvist skriver att Fi ”låtsas att deras politik inte har något med vänster och höger att göra är bara lite löjligt” (Söderqvist, 2005a).

Dessa uttalanden visar på hur man inom den dominerande politikdiskursen anser att politiska frågor i grunden bygger på ett ställningstagande längs höger-vänsterskalan och att man, för att kunna bedriva politik på bred front, måste positionera sig på denna. Fi:s önskan om en blocköverskridande politik kan även förklaras utifrån de ”regler och normer som hindrar [...] kvinnor från att samarbeta över parti gränserna (Eduards 2002:39). Den feministiska analysen ses som otillräcklig som samlande organisatorisk och politisk princip. Det enda legitima sätt kön kan komma till uttryck, inom ramen för demokratidiskussionen, är som en jämställdhetsfråga (ibid.). Det som förmedlas är således att klassdimensionen ses som överordnad den könsmissiga.

En anknytande aspekt som kritiserar är att det feministiska perspektivet ses som alltför snävt, att det finns ”icke-feministiska fält” vid sidan av feministiska spörsmål som Fi därmed inte tar ställning till (Kjöllner, 2005). Detta påstående synliggör uppfattningen om feminismen som en enfrågerörelse som ställs mot den vanliga politikens allmängiltiga karaktär och därmed uttrycks uppfattningen om att Fi:s politik inte kan anses inkludera ett övergripande, utan snarare ett ensidigt, perspektiv.

En annan kritik som riktats mot Fi är att de inte anses företräda ”vanliga” kvinnors intressen genom att de fokuserar på frågor som ses som irrelevanta för den större gruppen kvinnor. I en artikel publicerad i DN beskrivs Fi som ”ännu ett vänsterparti men med HBT-profil” (Gunnarsson, 2005). Fi:s uppfattade oförmåga att attrahera stora väljargrupper genom avsaknaden av en övergripande politik som i sin tur fokuserar på ”fel” frågor illustreras också av den artikel som i DN beskriver hur ”Fi:s årsmöte liknar [...] ett akademiskt seminarium” och hur identifikationen ”[f]ör en lesbisk toppstudent borde med [...] Feministiskt Initiativ alltså vara maximal” (Eriksson, 2005). Samma kritik förs fram i en artikel i Expressen där man beskriver Fi:s omsorger om HBT-frågorna som en ”en lyxfråga som förstör för majoriteten av heterosexuella dubbelarbetande kvinnor” (Holmén, 2005). Utifrån sådana föreställningar beskrivs Tiina Rosenbergs avhopp

som positivt då det ”HBT- eller queerperspektiv som [hon] personifierar, bara är i vägen” (Marteus, 2005a).

Kritiken mot Fi:s ansedda vilja att placera HBT-frågorna högt upp på den politiska agendan kan tolkas som den dominerande diskursens försök att göra Fi:s politik illegitim genom att belysa frånvaron och bristen av mer allmängiltiga politikområden. I en artikel beskrivs t.ex. hur ”Fi ägnar litet intresse åt den ekonomiska politiken” och att tillväxt inte är något som de är roade av (Marteus, 2005b).

Motståndet mot Fi:s ansedda strävan efter att föra fram HBT-frågorna kan enligt Eduards förstås utifrån den dominerande diskursen ovilja att ”nya frågor politiseras” (Eduards, 2002:65). Genom att försvara gränserna för vad som anses vara och inte vara politik kan således den dominerande diskursen upprätthålla sitt tolkningsföreträde och därmed osynliggöra de normer som Fi med sin politik ämnar utmana. Enligt Eduards kretsar kritiken mot denna typ av organisering i grund och botten kring definitionen av politik: hur bör politik bedrivas, av vem och för vilka (ibid., s. 70). Allmänintresse har således inom den dominerande politikdiskursen artikulerats som ett moment som Fi genom sin specifika organisering kan anses utmana.

4.2.2 Konsensus, samarbete och könsneutralitet

I många artiklar uttrycks ett missnöje med Fi:s politik eftersom den uppfattas som företrädande en specifik samhällsgrupp, dvs. kvinnor. Den kollektivistiska politiken ses som missvisad. I artikeln ”Schymans kvinnofälla” invänder man mot själva grunden för Fi:s politik som man menar är att kvinnor skulle gynnas av att behandlas som ett kollektiv. Snarare menar man att man måste se till varje individs specifika kompetens (Fernvall & Eklund, 2005). Det är således inte könstillhörigheten och den diskriminering som bygger specifikt på denna som är det problematiska utan det är det som i artikeln benämns som ”traditionen” att betrakta kvinnor som kollektiv (ibid.). I en artikel skrivs ”att det finns ingen lösning för alla kvinnor” utan att man måste se varje kvinna utifrån ett individperspektiv (Dickson & Stenberg, 2005). Detta är ett tydligt uttryck för den liberaldemokratiska individcenterade synen på det politiska subjektet enligt vilket vi måste se på politiken med utgångspunkt i individen som ett fritt handlande subjekt. Det man bortser från är dock att det är på kollektivistiska grunder som diskriminering baseras. När individer diskrimineras sker det på bekostnad av individens faktiska egenskaper, istället betraktas individen, på grund av bl.a. könstillhörighet, som innehavande specifika egenskaper som sedan ligger till grund för diskrimineringen.

I artikeln ”Schymans politik är kvinnofientlig” uttrycks ett missnöje med det man menar är den ”kollektivistiska medicin som dagens vänstermajoritet ständigt skriver ut som recept på jämställdhetsproblematiken” (Larsson, 2005). Detta exemplifieras också dels av en artikel i SvD där det skrivs att ”den bestående skadan med detta feministparti är den oförsonlighetens kil det slår in mellan könen” (Abrahamsson, 2005b), dels av en artikel i DN där man menar att

konfliktperspektivet inom feminismen utesluter könsöverbryggande samförstånds lösningar (Elvander, 2005).

Enligt Eduards anses kvinnor vara ”bra att ha i politiken, som individer, men inte som kollektiv” (Eduards, 2002:74). När kvinnor organiserar sig kring kollektivistiska principer bemöts detta med kritik eftersom det förväntade samarbetet mellan könen motarbetas (ibid.). Kvinnors kollektiva organisering upplevs således som ett hot mot den dominerande politikdiskursen i det att den synliggör och ifrågasätter den konsensusbaserade politik som denna diskurs privilegierar. Betydelsen av begreppet politik ges således en heteronormativ innebörd där politik blir liktydigt med en partipolitik som bedrivs i öppenhet utan konfrontationer och med ett samförstånd mellan könen (ibid., s. 75). Fi:s politik med deras utgångspunkt i en feministisk analys utmanar därmed centrala moment inom politiken som könsneutralitet, samarbete och konsensus.

Sammanfallande med normen om konsensus inom den liberalpolitiska diskursen är normen om samarbete. Denna norm som är förhärskande inom politiken gör att de faktiska konflikter som finns i samhället nekas politisk legitimitet och att de som har makten att definiera politikens innehåll även har makten att exkludera de åsikter som man ser som icke önskvärda. En politik som baseras på feministiska principer synliggör således könskonflikten i samhället genom blottläggandet av den strukturella diskriminering som underordnar kvinnor som grupp. Detta blottläggande innebär även ett synliggörande av män som grupp och då ett synliggörande av den manliga normen inom politiken avslöjar politikens partikularism, tolkningsföreträde och exkludering av alternativa åsikter är det av största vikt att på olika sätt framställa de som utmanar makten/politiken som opolitiska och odemokratiska. I artikeln ”Fi - just nu den svenska kvinnans värsta fiende”, beskrivs hur

”landets alla mansgrisar som gillar att skämta om kvinnors oförmåga att samarbeta och komma framåt [igår fick] [...] vatten på sina kvarnar” (Söderqvist, 2005c).

Kvinnors upplevda oförmåga till samarbete kritiserar också utifrån att de genom denna skulle ha ”dragit ett löjets skimmer över alla kvinnor som sysslar med politik”(ibid.).

Enligt Eduards bygger de principer som man söker försvara på att demokrati enligt den dominerande politikdiskursen är en praktik som bedrivs i öppenhet utan konfrontation, samt att den demokratiska utvecklingen bygger på att kvinnor och män samarbetar och är överens (Eduards, 2002:75). Det mest provocerande kvinnor kan göra är således att genom sin särorganisering välja bort män, vilket synliggör principerna om konsensus, samarbete och könsneutralitet som är de normer som den dominerande politikdiskursen ser som önskvärda och föreställningen om att det är naturligt att kvinnor och män samarbetar framstår som en nödvändig och central princip i upprätthållandet av den demokratiska ordningen (ibid.).

4.2.3 Kompetens

Kritiken mot Fi har i stor utsträckning även fokuserats på den radikalitet och extremism som man anser att de står för. Fi framställs som manshatare och som opolitiska samtidigt som de beskrivs som en fara för feminismen då de anses ha tagit monopol på och förvrängt innebörden av detta begrepp.

I artikeln ”Fi-monopol på feminism katastrof för jämställdheten” framställs Fi:s påstådda monopol på begreppet feminism som en katastrof för, den uppfattade, internationellt sett omfattande jämställdheten i Sverige. Fi förvaltar begreppet feminism fel vilket anses leda till att ”vanliga” (författarnas kursivering) människor tvingas ta avstånd från feminismen (Witt-Brattström, 2005).

En liknande uppfattning fast med kanske andra förhoppningar uttrycks i artikeln ”Början till slutet”. I denna artikel välkomnas Fi för att deras partibildning, enligt författarens förhoppning, kan leda till ett slut på det extremfeministiska paradigmet som ”alltför länge har tillåtit formulera problemen för det offentliga samtalet”. Detta problemformuleringsprivilegium är ”påståendet att vi lever i ett ’patriarkat’ där samhällets dominerande konflikt består av att alla kvinnor systematiskt underordnas alla män” (Idergard, 2005). Det underförstådda är att den feminism Fi står för, av vanliga människor, uppfattas som alltför radikal, vilket kommer att leda till ett slut på den påverkan feminismen haft över opinionsbildningen i Sverige. Artikelförfattaren menar även att feminismens politiska lösningar till viss del har skapat de problem och hinder som många kvinnor upplever i sin vardag och att Fi därmed kommer att

”vara ett levande exempel på och en ständig påminnelse om att feminismen som politisk analys och företeelse bara är ett sätt att klä vanligt, gammalt misslyckat socialistiskt trams i en ny skepnad” (ibid.).

Ur denna form av kritik kan två syften uttolkas, dels att frånta feminismen dess emancipatoriska potential genom att framställa den som ett hinder för jämställdhet, dels att göra Fi:s politik illegitim genom att beteckna den som socialistiskt och radikal. Feminismen får karaktären av att vara mansfientlig (och kvinnofientlig), samtidigt som den utmålas som ett hinder för jämställdhet. De negativa konnotationer som artikelförfattaren uppenbarligen sammankopplar med socialismen blir således liktydiga med Fi:s politik.

Sammankopplingar mellan Fi och vad som av olika journalister uppfattas som extremistiska och radikala politiska strömningar eller riktningar förekommer frekvent. I många artiklar försöker man således misstänkliggöra feminismen och Fi genom att likna dem vid nazister, kommunister eller tramsiga socialister. Genom att sammankoppla Fi med olika politiska projekt som ses som demokratifientliga och extremistiska framställs Fi:s politik dels som genomgående illegitim, dels som mans- eller demokratifientlig. Genom denna retoriska sammankoppling framställs således Fi:s politik som ett hinder för jämställdhet, rättvisa och frihet trots att dessa begrepp tidigare har varit ledord inom feminismen. Centrala begrepp inom den feministiska diskursen knyts därmed

samman med andra politiska diskurser i syfte att omdefiniera den feministiska diskursen till en anti-demokratisk, människofientlig diskurs.

I artikeln ”Vem behöver skräckfilm när Gudrun finns” förekommer en diskussion där Fi, Vägval vänster och Stödstrumporna likställs med kommunister i ordets mest negativa bemärkelse (Ohlsson, 2005). Jimmy Fredriksson går ännu längre i sin karikatyr av Fi:s politik i artikeln ”Ny demokraFi” där han i flera avseenden likställer Fi:s organisatoriska utformande och politiska företrädare med Bert Karlssons och Ian Wachtmeisters parti Ny Demokrati (Fredriksson, 2005). Likaså i artikeln ”Ingen användning för män” likställer man Fi:s jämställdhetsretorik med den kommunistiska retoriken.

I Fi:s föreställningsvärld ska ingen hänsyn tas till männen förrän absolut jämställdhet har uppnåtts [...] på samma sätt som människorna i det kommunistiska samhället hade att underkasta sig proletarietets diktatur i väntan på den totala jämlikhetens Utopia (Abrahamsson, 2005a).

Fi framställs således som en diktatorisk makt som vill underställa männen feminismens diktatur i väntan på den totala jämställdheten.

En annan tendens i kritiken mot Fi har varit att fokusera på specifika medlemmar eller företrädare för partier och framställa dessa som inkompetenta och radikala i likhet med den politik de upplevs företräda. Bevakningen har framförallt centerats kring yttre attribut och personliga karaktäristika.

Tiina Rosenberg har t.ex. kritiserats för sin hårda framtoning samt beskrivits som intolerant och enbart kapabel till att kommunicera med personer som är av samma åsikt som henne själv (Söderqvist 2005b). I en annan artikel står det att läsa att Tiina Rosenberg gått ”från hyllad föreläsare [...] till utpekad riksflata med översittarfasoner” (Holmqvist & Nord, 2005). Rosenberg framställs som ”den grå eminensen” inom Fi (Dr Besk: Fi donc), att hon har blivit ”Sveriges rikshäxa och mediernas hatälskling” (Holmén, 2005) och att hon mer allmänt är en hårdnackad översittare. Genom att även vara uttalat lesbisk provocerar och stör hon bilden av den traditionella politikern. Även Gudrun Schyman har omskrivits på liknande sätt. I en artikel beskrivs Fi som en skräckfilm med Schyman som självklar huvudfigur, Schyman är skräckfilmens ”obestridliga Michael Myers, dess okrönte Jason” (Ohlsson, 2005).

Att beskriva politiska företrädare på detta sätt, dvs. att nedvärdera och förlöjliga istället för att skriva om deras politiska ställningstaganden, kan sägas ha sin grund i det som Eduards menar med att politiken ”beköns” när kvinnor träder in i politiken. Kvinnor får representera ”könet” i politiken oberoende av partitillhörighet medan män ses som representanter för det allmänna och det könsneutrala (Eduards, 2000:46ff). När kvinnor träder in på den politiska arenan tydliggörs de specifika normer för kön och för hur man som kvinna inom politiken bör bete sig och se ut för att bli sedd som legitim. Om man som kvinna överträder de samhälleliga normerna för kvinnlighet är man således i farozonen. Det budskap som förmedlas är att konformitet med rådande normer för kön är ett krav och om man trots allt väljer att bryta mot dessa utpekas detta av den dominerande diskursen som ett misslyckande.

Fokuseringen på företrädarnas yttre attribut exemplifieras också väl genom den klippdocka (se bilaga 1) som kunde ses på Aftonbladets debattsida med rubriken "prova livet som radikalfeminist" (Huss, 2005). Klippdockan presenteras med följande text:

"Livet som radikalfeminist är så mycket mer än dödshot och illojala kompisar. Här får du chansen att prova på och själv uppleva feminismens riktiga baksida" (ibid.).

Den oklädda klippdockan kan bl.a. förses med hängbröst, vassa armbågar, håriga och illaluktande armhål, generande hårväxt och en järv i byxan. Det mest talande attribut man kan klä dockan med är "idémössan" som föreställer Ku Klux Klans vita huva. Den som vågar sig på att hota de förmodat fanatiska "elitfeministerna" beskrivs som "en vetlös galning helt utan självbevaringsdrift" (ibid.).

När kvinnor tar plats som politiska subjekt samt gör detta i grupp uppfattas det således som en allvarlig provokation av den dominerande politikdiskursen och dess manliga och heteronormativa principiella grund. Sexualiseringen och fokuseringen på könet och kropparna i beskrivningen av Fi fungerar som ett sätt att frånta kvinnor politisk auktoritet (Kuken är feminist, 2005).

Att på detta sätt reducera företrädarna för Fi till deras kön kan sägas vara sammankopplat med föreställningen om kvinnor "som avvikande, annorlunda [och] mindre politiska" (Eduards, 2002:36). Det budskap som förs fram är att representanter för Fi är inte som "vanliga" kvinnor. Vanliga kvinnor väljer nämligen att samarbeta med män, vilket innebär att det inom ramen för den liberala demokratin inte finns utrymme för en kvinnlig särorganisering. När kvinnor trots allt väljer att organisera sig på detta sätt upplevs det som en överträdelse av de rådande värderingar och normer som ligger till grund för det som anses vara acceptabelt inom gränsen för den liberalpolitiska diskursen (ibid., s. 77).

Sammantaget blir det möjligt att definiera de moment inom den dominerande diskursen som, genom att likna Fi och dess företrädare med något som uppfattas som extremt, odemokratiskt och avvikande, vill frånta dem dess politiska legitimitet och kompetens. Genom detta misstänkliggörande kan man således bibehålla tolkningsföreträdet om vad politik är och hur den får bedrivas. Detta motstånd och denna typ av inordnande av Fi i en manshatande, odemokratisk politisk diskurs kan även tolkas som en reaktion på den feministiska politikens synliggörande av mäns specifika företräde inom politiken.

5 Sammanfattande diskussion

Den centrala teoretiska utgångspunkten i denna uppsats är att vår förståelse av verkligheten konstrueras diskursivt och att denna sociala konstruktion påverkar vårt sätt att tänka om och agera i relation till praktiker så som politik. De diskursiva formationer som skapar mening i det sociala karakteriseras av konflikter (antagonism) som utgör en maktkamp mellan olika diskurser som söker fixera mening och erhålla tolkningsföreträde i relation till det som artikuleras inom diskursen. Denna fixering kan dock inte vara slutgiltig på grund av det socialas öppenhet, dvs. varje fixering innebär en begränsning av det diskursiva fältet, dock inte en total eliminering av andra förståelser. Den diskursiva fixeringen av betydelse konstitueras således av en exkludering av andra förståelser, en exkludering som innebär en maktutövning eftersom den dominerande diskursen som skapar tolkningsföreträde för sin definition har makten att utesluta andra förståelser.

Den diskursiva fixeringen av begreppet politik innebär således att alternativa förståelser av vad politik innebär definieras som illegitima och opolitiska. Den dominerande politikdiskursen har därmed makten att definiera vilka normer, regler och praktiker som utgör politikens innehåll och gränser. Den dominerande diskursen har även makten att framställa den egna tolkningen som objektiv och allmängiltig genom att särskilja det som står utanför som representativt för ett särintresse.

Vi har i denna uppsats urskiljt kompetens, allmänintresse, konsensus, könsneutralitet och samarbete som de centrala moment som artikuleras inom den dominerande politikdiskursen och som knyts an till nodalpunkten politik. Genom artikulationen ges dessa moment en specifik innebörd som får funktionen av att exkludera de förståelser som dessa kontrasteras mot. Samarbete ställs mot motstånd, konsensus mot konflikt, könsneutralitet mot könskollektivism, kompetens mot okunskap samt allmänintresse mot särintresse. Den alternativa diskurs som Fi utgör får därmed representera den andra delen av dessa dikotomier och i varje avseende således distanseras mot de principer som ses som centrala för att karakterisera den ”rätta” politiken.

Fixeringen av politikens innebörd kring dessa specifika element, som i den konkreta diskursen omvandlas till moment och ges mening, kan dock aldrig fixeras fullt ut. Detta oundvikliga misslyckande föranleder således konfrontationer och konflikter mellan diskurserna vilka synliggör den dominerande diskursens säregenhet och gränser. Den dominerande diskursen hotas alltid av det den definieras mot och det blir således synligt kring vilka principer, normer och praktiker den dominerande tolkningen baseras på och försvarar.

Motdiskursens möjlighet att få gehör för sin alternativa definition har dock som vi sett varierande framgångar och vid olika tidpunkter kan den dominerande

diskursens motstånd vara så kompakt att motdiskursens definition ”utesluts” från den diskursiva artikulationen.

Det avgörande för en diskurs framgång i fixeringen av ett begrepps betydelse är framställningen av den egna tolkningen som allmängiltig och objektiv. Genom att framställa den egna tolkningen som given manifesteras den som en sanning, dvs. tolkningen blir normativ. Vilka spelregler som bör gälla skapas således av den dominerande diskursen som då även avgör hur man bör agera på den politiska arenan för att betraktas som seriös och kompetent och vad man bör undvika för att inte utsättas för kritik och förlöjligande.

Fi har genom valet av feminism som organisatorisk princip samt genom att inte anpassa sig till principer kring partibildning brutit mot den dominerande politikdiskursens avancerade regelverk vilket föranlett det kompakta motstånd som deras politiska projekt har bemötts med. Genom att på detta sätt gå utanför de traditionella spelreglerna och därmed utmana den dominerande politikdiskursen har de synliggjort de godtyckliga gränser som denna diskurs ställer upp för hur politik bör bedrivas. Det är just detta synliggörande av de könspolitiska gränserna som föranlett motståndet och det som blir tydligt är just hur motståndet syftat till att dölja denna utmaning bakom förlöjligande och förminskanden.

Det Fi därmed försöker göra är att föra in kön som en politisk dimension i ett sammanhang där könsneutralitet och samarbete ses som centrala principer. Detta leder därmed till att kön endast får komma till uttryck som en särfråga och inte som en genomgripande intressekonflikt. Detta osynliggörande av könets politiska betydelse möjliggör föreställningen om att politik är en könsneutral praktik, där män och kvinnor samarbetar för att uppnå gemensamma mål. Det faktum att politiken bygger på särintresse och normer för kön döljs således bakom principer som framställer dess partikularitet som allmängiltig.

De skiljelinjer som finns för vad som anses vara politiskt och icke-politiskt måste därmed förstås utifrån ett diskursivt maktutövande. De gränsdragningar som existerar idag är inte på något sätt ”naturliga”, utan bör förstås som en del av en social konstruktion där makt är en central komponent. Genom att analysera den motdiskurs som vi menar att Fi utgör synliggörs således den demokratiska politikens gränser och vilka frågor och krav som bör hållas innanför respektive utanför den.

Fi synliggör således centrala samhällskonflikter som även har relevans inom politiken, men detta synliggörande avfärdas genom en betoning på kunskap och kompetens istället för en politik som erkänner intressen och makt som en central komponent i det samhälleliga och politiska livet. Den av Mouffe benämnda konsensusinriktade liberaldemokratiska politiken exkluderar därmed den typ av organisering som Fi företräder. Att organisera sig kring en kollektivistisk princip strider mot den individualistiska politiksynen som utgår från att politiken bör inriktas på samarbete och fokusera på allmängiltiga mål. Problematiken ligger dock i att de faktiska konflikter som existerar mellan olika grupper i samhället därmed bryts ner till individuella konflikter och undgår att belysas i ett strukturellt sammanhang.

De skiljelinjer som den dominerande politikdiskursen drar upp för att särskilja sig från den alternativa diskurs som Fi utgör baserar sig på en definition av politik

som utgår från en heterosexuell, manlig norm. Detta leder således till att när kvinnor väljer att organisera sig kring feministiska principer upplevs detta som hotfullt, då den förgivet tagna, manliga, heterosexuella normen exponeras och därmed kan ifrågasättas. Samtidigt bryter kvinnors särorganisering mot föreställningar om kvinnor som passiva och oförmögna att handla. Den kritik som riktats mot Fi kan således förstås utifrån utlösandet av den diskursiva maktutövningen vars uppgift kan sägas vara att dölja den ojämlika maktfördelningen mellan män och kvinnor.

Den mediala bevakningen av Fi kan sägas bygga på den dominerande politikdiskursens hävdade principiella grund vilket talar för att den dominerande synen i stor utsträckning kontrollerar det diskursiva fältet kring politik. Ett parti som Fi har således små möjligheter att få utrymme att artikulera en alternativ syn på grund av att deras politik värderas och tolkas utifrån den dominerande politikdiskursens utgångspunkt.

5.1 Frågor för framtida forskning

En fråga som aktualiseras i relation till ämnet för vår uppsats men som vi valt att exkludera på grund av utrymmesbrist är diskussionen kring kategoriseringar. Dvs. om man utifrån en feministisk politik som utgår från att kvinnor har gemensamma erfarenheter som grupp kan bidra till konstitutiva förändringar i vår syn på könets betydelse. Eller om en identitetsbaserad kollektivistisk politik snarare leder till att de kollektiv man söker förbättra villkoren för essentialiseras? En intressant fråga för framtida forskning skulle således kunna vara om feminismen som politiskt projekt bör fokusera på en dekonstruktion av gruppen kvinnor genom att anta ett mer intersektionellt angreppssätt på makt eller även fortsättningsvis basera kampen i en gemensam kvinnoerfarenhet/identitet?

6 Referenser

- Alvesson, Mats, Deetz, Stanley, 2000. *Kritisk samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Bergström, Göran – Boréus, Kristina (red.), 2005. *Textens mening och makt – metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Eduards, Maud, 2002. *Förbjuden handling: om kvinnors organisering och feministisk teori*, Malmö: Liber ekonomi.
- Eldén, Sara, 2005. ”Att fånga eller bli fångad i diskursen? – om diskursanalys och emancipatorisk feministisk metodologi” i Lundqvist, Åsa – Davies, Karen – Mulinari, Diana (red.) 2005. *Att utmana vetandets gränser*. Malmö: Daleke Grafiska AB.
- Esaiasson, Peter (et.al.), 2003. *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle individ och marknad*. Stockholm: Elanders Gotab.
- Hall, Stuart (ed.), 1997. *Representation: cultural representations and signifying practices*. London: Sage.
- Howarth, David, 2000. *Discourse*. Buckingham: Open University Press.
- ”Kuken är feminist”- om hur kvinnor i politiken framställs i media - Intervju med Maria Wendt Höjer, 2005. www.feministisktinitiativ.se
- ”Jämförelse Feministiskt Initiativ- Junilistan”, Observers politikbarometer, www.observer.se
- Laclau, Ernesto – Mouffe, Chantal, 2001. *Hegemony and Socialist Strategy – Towards a Radical Democratic Politics*. 2:a upplagan. London: Verso.
- Mouffe, Chantal, 1993. ”Feminism, Citizenship and Radical Democratic Politics” pp. 74-89 i Mouffe, Chantal *The Return of the Political* London/New York: VERSO.
- Mouffe, Chantal, 2000. *The Democratic Paradox*. London/New York: Verso.
- Mouffe, Chantal, 2005. *On the political (Thinking in action)*. New York: Routledge.
- Plattform för Feministiskt initiativ, 2005. Hämtad 051027, <http://www.feministisktinitiativ.se/plattform.php>
- Wendt- Höjer, Maria – Åse, Cecilia, 2001. *Politikens paradoxer – en introduktion till feministisk politisk teori*. 2:a upplagan. Stockholm: Academia Adacta.
- Winther- Jørgensen, Marianne – Phillips, Louise, 2000. *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

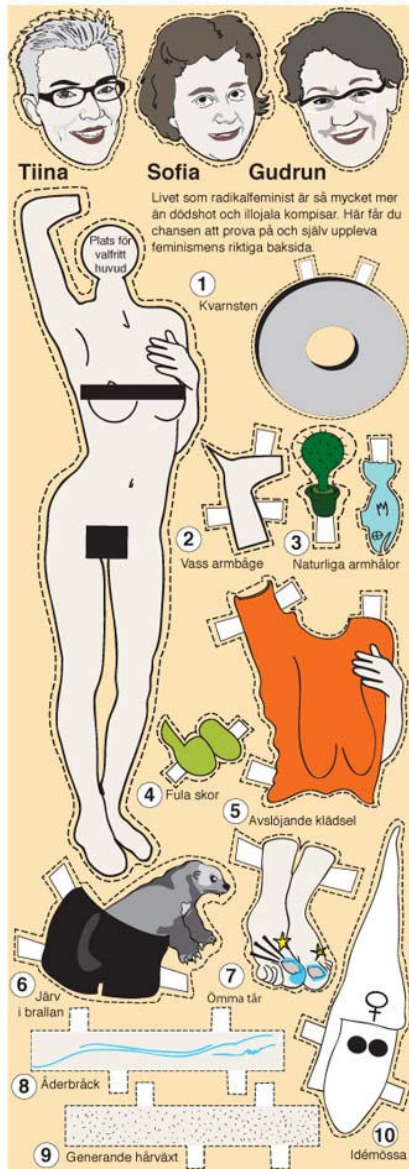
6.1 Artiklar

- Abrahamsson, Maria, 2005a. ”Ingen användning för män”. Svenska Dagbladet
- Abrahamsson, Maria, 2005b, ”Ett systerparti”, Svenska Dagbladet.
- Dickson, Daniel - Stenberg, Ewa, 2005. ”Ulvskog: Feministiskt parti ger borgerlig seger”, Dagens Nyheter.
- ”Drag under pumpsen”, 2005 . Ledare i Expressen.
- ”Dr Besk: Fi donc”, 2005. Expressen.
- Elvander, Nils, 2005. ”Radikalfeminismens manshat demokratiskt tvivelaktig”. Dagens Nyheter.
- Eriksson, Göran - Olsson, Lova, 2005. ”Fi vill avskaffa äktenskapet”. Svenska Dagbladet.
- Eriksson, Göran, 2005. ”Fi chanslöst utan Schyman”, Dagens Nyheter.
- Fernvall, Eva – Eklund, Anna-Karin, 2005. ”Schymans kvinnofälla”, Expressen.
- Fredriksson, Jimmy, 2005 ”Ny demokraFi”, GT/Expressen.
- Gunnarsson, Helena, 2005a. ”Nytt tungt avhopp från Fi”, Dagens Nyheter.
- Hamrud, Annika, 2005. ”Rakt på sak: Tiina rosenberg”, Dagens Nyheter.
- Hoffman, Ulla - Burman, Ingrid, 2005. ”Ohederligt, Gudrun Schyman”, Dagens Nyheter
- Holmén, Christian, 2005. ”Så blev Tiina ny ”rikshäxa”. Avgudad som föreläsare – utpekad som mobbande ledare bakom sexkriget i Fi”, Expressen.
- Holmqvist, Anette – Nord, Malin, 2005. ”Hyllad och hatad – Tiina tar över Fi”, Aftonbladet.
- Hultman, Kristina, 2005. ”Feminismens tredje väg”. Dagens Nyheter
- Huss, Jan, 2005. ”Prova livet som radikalfeminist”, Expressen.
- Idergard, Tomas, 2005. ”Början till slutet”, Svenska Dagbladet.
- Johansson, Linna, 2005 ”Fi är inga mediestollar”, Expressen.
- Kjöller, Hanne, 2005. ”Feminismen är död – leve feminismen”, Ledare, Dagens Nyheter.
- Larsson, Maria, 2005. ”Schymans politik är kvinnofientlig”, Expressen.
- Ledare, 2005. ”Blodiga näsor och falska erbjudanden”, Dagens Nyheter.
- Marteus, Ann-Charlotte, 2005a. ”Problemet med Fi-Tiina”, Expressen.
- Marteus, Ann-Charlotte 2005b. ”Ursäktade var är kriget?”, Expressen.
- Ohlsson, Bengt, 2005. ”Vem behöver skräckfilm när Gudrun finns”, Dagens Nyheter.
- Söderqvist, Maria, 2005a. ”Fi är mer än lovligt taffliga”, Expressen.
- Söderqvist, Maria, 2005b.”Fi vågar inte debattera”, Expressen.
- Söderqvist, Maria. 2005c. ”Fi - just nu den svenska kvinnans värsta fiende”, Expressen.
- Witt-Brattström, Ebba, 2005. ”Fi-monopol på feminismen katastrof för jämställdheten”, Dagens Nyheter.

Bilden på titelsidan är illustrerad av Hans Lindström, Namn och Nytt, Dagens Nyheter, 050925.

Bilaga 1

Prova livet som radikalfeminist

FBI-profil: Så fungerar "elitfeminist-hotaren"

All samlad erfarenhet visar att personen som hotar elitfeministerna är en vettlös galning helt utan självbevarelsesdrift. Därför har följande där-profil dammats av:

- Åter slarvigt tillagad kyckling.
- Delar gryt med en ADHD-grävling.
- Har Goran Hägglund-dräkt i prideparaden.
- Tungkysser hundar i Thailand.
- Smörjer in sig med leverpastej på bulimikerkonvent.
- Åker svarttaxi på fyllan och skryter om sina pengar för chauffören.
- Gillar folkpartisten Jan Björklund.